

Het project Onderwijskundige cursussen voor TH-docenten : eindrapport november 1978 - augustus 1982

Citation for published version (APA):

Groot, de, J. C. (1982). *Het project Onderwijskundige cursussen voor TH-docenten : eindrapport november 1978 - augustus 1982*. (TH Eindhoven. Onderafd. Wijsbegeerte en Maatschappijwetenschappen. Onderwijsresearch : rapport; Vol. 28). Technische Hogeschool Eindhoven.

Document status and date:

Gepubliceerd: 01/01/1982

Document Version:

Uitgevers PDF, ook bekend als Version of Record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.tue.nl/taverne

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

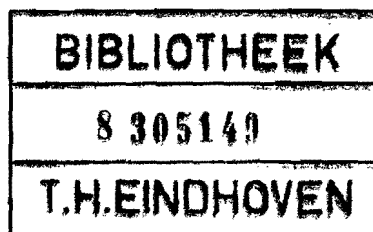
openaccess@tue.nl

providing details and we will investigate your claim.

Technische Hogeschool Eindhoven
Groep Onderwijsresearch

Rapport nr. 28

najaar 1982

*Het project "Onderwijskundige
cursussen voor TH-docenten:
Eindrapport.
(november 1978 - augustus 1982)*

Mw.drs. J.C. de Groot

Eindrapport van het project 'Onderwijskundige cursussen voor TH-docenten' in de periode november 1978 t/m augustus 1982.

Mw.drs. J.C. de Groot

32 p., 11 tab., 2 fig.

Technische Hogeschool Eindhoven

Groep Onderwijsresearch

rapport nr. 28

Eindhoven, najaar 1982

docenten/evaluatie/onderwijsmethoden/beleid

<u>Inhoud</u>	<u>blz.</u>
Voorwoord	5
1. Inleiding	6
2. De activiteiten tijdens de looptijd van het project 'Onderwijskundige cursussen voor TH-docenten'	8
3. De deelname aan de activiteiten in het project 'Onderwijskundige cursussen voor TH-docenten'	9
3.1. De verhouding tussen het aantal potentiële deelnemers en het reële aantal deelnemers	13
4. De evaluatie van de cursussen	14
4.1. Direct na afloop	14
4.1.1. Evaluatie van de cursus 'Het geven van Hoorkolleges'	15
4.1.2. Evaluatie van de cursus 'Tentamen'	16
4.1.3. Evaluatie van de cursus 'Het begeleiden van onderwijsgroepen'	17
4.2. Evaluatie van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges', een half jaar na deelname	18
4.2.1. Onderwijservaring van deelnemers en kenmerken van het door hen verzorgde onderwijs	18
4.2.2. Samenvatting van de overige resultaten van de evaluatie na een half jaar	21
5. Conclusies en aanbevelingen voor een TH-beleid met betrekking tot Onderwijskundige Professionalisering van TH-docenten	23
5.1. De kernnota inzake beleidsvoornemens betreffende het universitaire wetenschappelijk personeel (Ministerie van O&W, 1981)	23
5.2. De ontwikkelingen op het gebied van de opleiding van leraren in Nederland	26
5.3. Aanzet tot een TH-beleid ten aanzien van Onderwijskundige Professionalisering	26

<u>Inhoud</u> (vervolg)	<u>blz.</u>
Bijlage: Voorstel voor het beschikbaar stellen van een formatieplaats ten behoeve van de onderwijskun- dige professionalisering van docenten van de TH	28
- inleiding	28
- Onderwijskundige professionalisering in het buitenland	28
- Verenigde Staten	29
- Nederland	29
- Onderwijskundige professionalisering op de THE	30
- Voorstel	32
- Taakomschrijving	33

VOORWOORD

Uit de centrale beleidsruimte van de THE is gedurende vier jaar aan de Groep Onderwijsresearch een formatieplaats toegekend voor het ontwikkelen en geven van onderwijskundige cursussen. Inmiddels zijn deze vier jaren verstreken en in dit rapport wordt door de project-medewerkster, drs. J.C. de Groot, verslag gedaan van de activiteiten die zij bij het ontwikkelen, geven en evalueren van deze cursussen heeft ontplooid.

Het doel van dit rapport is de TH-gemeenschap te informeren over de cursussen die zijn ontwikkeld en de resultaten die ermee zijn bereikt. Door het tijdelijk karakter van de toegekende formatieplaats zijn activiteiten, zoals contacten met cursisten, het werven van nieuwe cursisten, het ontwikkelen van nieuwe cursussen voorlopig niet mogelijk. In dit rapport wordt dan ook in de laatste paragraaf een aanzet gegeven voor een beleid op de THE met betrekking tot een continue onderwijskundige professionalisering van docenten.

D.W. Vaags

1. INLEIDING

Het wetenschappelijk personeel van Nederlandse universiteiten en hogescholen heeft meestal geen opleiding gehad voor de onderwijstaak die zij geacht wordt te vervullen. De medewerkers, die geconfronteerd worden met het geven van een college of het begeleiden van een practicum, werkgroep of projectgroep, moeten meestal zelf maar zien hoe zij het vak van onderwijs geven leren. Vaak zullen ervaringen uit de eigen studententijd hierbij een belangrijke rol spelen. Ieder heeft nog wel een voorbeeld voor ogen van een briljante docent, die uitermate boeiend college gaf en waar je erg veel van leerde. Enkelen lukt het om in de voetsporen van dit voorbeeld te treden; die hebben 't in zich. De meesten zullen zich echter het vak van onderwijs geven op een andere manier eigen moeten maken. Zowel in het buitenland als in Nederland worden onderwijskundige cursussen verzorgd ter verdere professionalisering van de docenten aan universiteiten en hogescholen, met als uiteindelijk doel de kwaliteitsverbetering van het onderwijs.

In de lijn van deze ontwikkelingen heeft de Groep Onderwijsresearch in april 1978 een aanvraag ingediend voor een experimenteel onderwijsproject, getiteld: 'Onderwijskundige cursussen voor TH-docenten'. Dit project werd voor een periode van 4 jaar (november 1978 tot december 1982) uit de centrale beleidsruimte gefinancierd.

De aangetrokken medewerker had de volgende taken:

1. Inventarisatie van de behoefte aan onderwijskundige ondersteuning bij TH-docenten;
2. Inventarisatie en verzamelen van elders, in binnen- en buitenland reeds ontwikkeld materiaal;
3. Op basis van 1. en 2. samenstellen van cursussen voor universitaire docenten;
4. Het organiseren en (doen) geven van de onder 3. genoemde cursussen;
5. Het nagaan van de effecten van deze cursussen en de rapportage daarvan.

Het project 'Onderwijskundige cursussen voor TH-docenten' wordt begeleid door een Adviesgroep.

De taken van deze adviesgroep zijn onder meer:

- het meedenken over het type cursussen dat gegeven gaat worden en de wijze van uitvoering;
- het stimuleren van collega-docenten om aan deze cursussen deel te nemen.

Aan de leden van de Adviesgroep werd gevraagd hun bijdrage te leveren vanuit de achtergrond van de eigen afdeling en zich voor te stellen hoe bepaalde door de Groep Onderwijsresearch voorgestelde zaken daar het best gebracht zouden kunnen worden.

De Adviesgroep is opgericht op 26 maart 1979, en bestaat uit de volgende personen:

1. Prof.dr. H.M. Gijsman	afd. Natuurkunde ¹
2. Prof.dr.ir. J.D. Janssen	afd. Werktuigbouwkunde
3. Prof.ir. F.J. Kijlstra	afd. Elektrotechniek ²
4. Prof.ir. P.A. de Lange	afd. Bouwkunde
5. Prof.dr. R. Metselaar	afd. Scheikundige Technologie
6. Prof.dr. P.C. Sander	afd. Bedrijfskunde
7. Prof.dr. D.W. Vaags	groep Onderwijsresearch afd. W en Mw
8. Mevr.drs. H. de Groot	groep Onderwijsresearch afd. W en Mw

¹ uitgetreden januari 1981

² uitgetreden augustus 1981

De Adviesgroep is sinds haar oprichting 10 maal bij elkaar geweest. In de vergaderingen zijn de concepten van de cursussen en de bij de cursus behorende onderwijskundige informatie aan de orde geweest. Daarnaast zijn de leden van de Adviesgroep tussen de vergaderingen door op de hoogte gehouden met tussentijdse verslagen van de werkzaamheden. De adviezen, opmerkingen en suggesties van de leden van deze adviesgroep waren steeds bruikbaar en opbouwend en hebben zeker bijgedragen tot het slagen van dit project.

Vanaf juli 1981 is de Adviesgroep niet meer bij elkaar geweest. De leden van de groep zijn op de hoogte gehouden d.m.v. schriftelijke verslagen. In februari 1982 is bij alle leden persoonlijk verslag uitgebracht en advies ingewonnen over de verdere gang van zaken in het project, mede met het oog op de naderende einddatum in december 1982.

2. DE ACTIVITEITEN TIJDENS DE LOOPTIJD VAN HET PROJECT 'ONDERWIJSKUNDIGE CURSUSSEN VOOR TH-DOCENTEN'

Het project 'Onderwijskundige cursussen voor TH-docenten' is gestart op 1 november 1978 met de indiensttreding van 1 full-time medewerkster. Tot juni 1982 zijn de volgende activiteiten ontwikkeld:

- *De cursus 'Het Geven van Hoorkolleges'*

De eerste cursus is gegeven in juni 1979. Tot nu toe zijn er 20 tweedaagse cursussen aan 138 docenten van de TH gegeven. Voor deze cursus is het volgende materiaal ontwikkeld:

- . de brochure 'Over het Geven van Onderwijs' door J.C. de Groot, eerste versie voorjaar 1979, tweede versie voorjaar 1981;
- . 'Onderwijsvaardigheden' door J.C. de Groot, eerste versie juni 1979, tweede versie november 1980;
- . 'Hoe leren studenten' door J.C. de Groot, juli 1979;
- . 'Hoe doeltreffend is het Hoorkollege' door D.W. Vaags, oktober 1979.

- *AV-workshop*, bedoeld als vervolgvaciviteit voor de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges'. Deze workshop wordt gegeven door de heer C. van Bastelaar, medewerker van het Audio-Visueel Centrum van deze TH. Er hebben 44 medewerkers van de TH aan deelgenomen.

- *Evaluatie van een hoorkollege*; ook een vervolgvaciviteit van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges'. In de 3 semesters dat deze activiteit heeft plaatsgevonden is er van 19 docenten een video-opname gemaakt van een uur hoorcollege, die daarna geëvalueerd is d.m.v. het bekijken van de video-opname met de docent en een persoonlijk advies van de projectmedewerkster.

- *De cursus 'Tentamens'*

De eerste cursus, die 4 dagdelen duurt, is gegeven in het voorjaarssemester van 1981. De cursus is nu 4 keer gegeven aan 23 docenten. Voor de cursus is een cursusboek ontwikkeld door R. Gobits, J.C. de Groot en D.W. Vaags, getiteld 'Tentamens' (oktober 1980).

- *De cursus 'Het begeleiden van Onderwijsgroepen'*

Deze cursus is een keer gegeven in het voorjaarssemester van 1982 aan een groep van 12 docenten. Voor deze cursus is een cursusboek ontwikkeld door J.C. de Groot, M. Habraken, D.W. Vaags en J. van Wijk, getiteld 'Het begeleiden van Onderwijsgroepen' (voorjaar 1982).

- Het *cursusboek 'Het schrijven van collegedictaten'* door J.C. de Groot, D.W. Vaags en W.A. Verreck zal in het najaar van 1982 verschijnen.

Er zijn tijdens de looptijd van het project twee evaluatierapporten verschenen:

- Constructie en evaluatie van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges'. Groep Onderwijsresearch, Interne Memo 40-81, januari 1981 door J.C. de Groot;
- Onderwijskundige cursussen voor TH-docenten. Groep Onderwijsresearch, Rapport nr. 26, voorjaar 1982 door J.C. de Groot.

3. DE DEELNAME AAN DE ACTIVITEITEN IN HET PROJECT 'ONDERWIJSKUNDIGE CURSUSSEN VOOR TH-DOCENTEN'

Tabel 1 geeft een overzicht van het aantal cursisten dat aan de onderwijskundige cursussen heeft deelgenomen, verdeeld over de afdelingen. Uit elke afdeling hebben docenten deelgenomen. Totaal zijn er in 3 jaar 173 cursisten geweest, verdeeld over 25 cursussen. De meeste cursisten kwamen uit de afdeling der Bedrijfskunde (37) gevolgd door de afdelingen der Werktuigbouwkunde (28) en der Bouwkunde (26).

Onder deze 173 cursisten bevonden zich 26 kroondocenten, waarvan 3 buitengewone hoogleraren.

Qua aantallen is 1981 een 'topjaar' geweest met 62 cursisten. In dit jaar is naast de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' de cursus 'Tentamens' gestart.

Tabel 1: Het aantal deelnemers aan de onderwijskundige cursussen per afdeling en per jaar

Naam cursus	Aantal cursussen	Afdelingen									
		W&M	Bdk	Wsk	N	W	E	T	B	Overige	Totaal
<i>Vanaf juni 1979</i> Het Geven van Hoorkolleges	6	7	8	3	3	11	6	2	2	-	42
1980 Het Geven van Hoorkolleges	7	6	12	-	2	2	8	2	11	4	47
1981 Het Geven van Hoorkolleges	6	-	7	4	4	9	2	9	7	1	43
Tentamens	3	1	5	-	2	3	3	3	2	-	19
<i>1982 (t/m juni)</i> Het Geven van Hoorkolleges	1	2	-	-	1	1	-	-	2	-	6
Tentamens	1	-	1	-	-	-	1	1	1	-	4
Het begeleiden van Onderwijsgroepen	1	2	4	-	1	2	1	1	1	-	12
Totaal	25	18	37	7	13	28	21	18	26	5	173

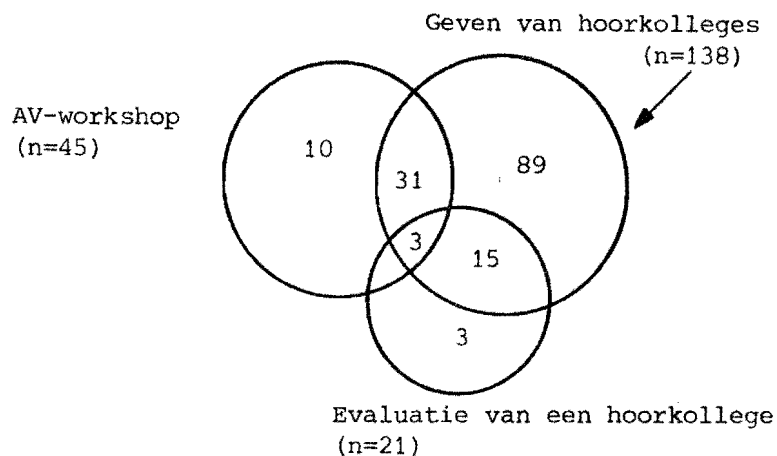
Tabel 1 gaf het aantal deelnemers per afdeling voor elke cursus afzonderlijk. Dit geeft een enigszins vertekend beeld, omdat we een aantal cursisten terugzagen op onze nieuwe cursussen: de zogenaamde 'trouwe klanten'. Tussen juni 1979 en juni 1982 hebben namelijk 124 medewerkers van de TH deelgenomen aan een of meerdere cursussen. De totalen per cursus zijn weergegeven in tabel 2.

Tabel 2: Aantallen deelnemers per cursus

cursus	aantal cursisten
Geven van Hoorkolleges	138
Tentamencursus	23
Begeleiden van onderwijsgroepen	12
Totaal	173

Na de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' zijn twee vervolgactiviteiten georganiseerd, te weten de AV-workshop en de evaluatie van één hoorcollege (zie pag. 8).

Figuur 1 geeft een beeld van de deelname aan deze vervolgactiviteiten.

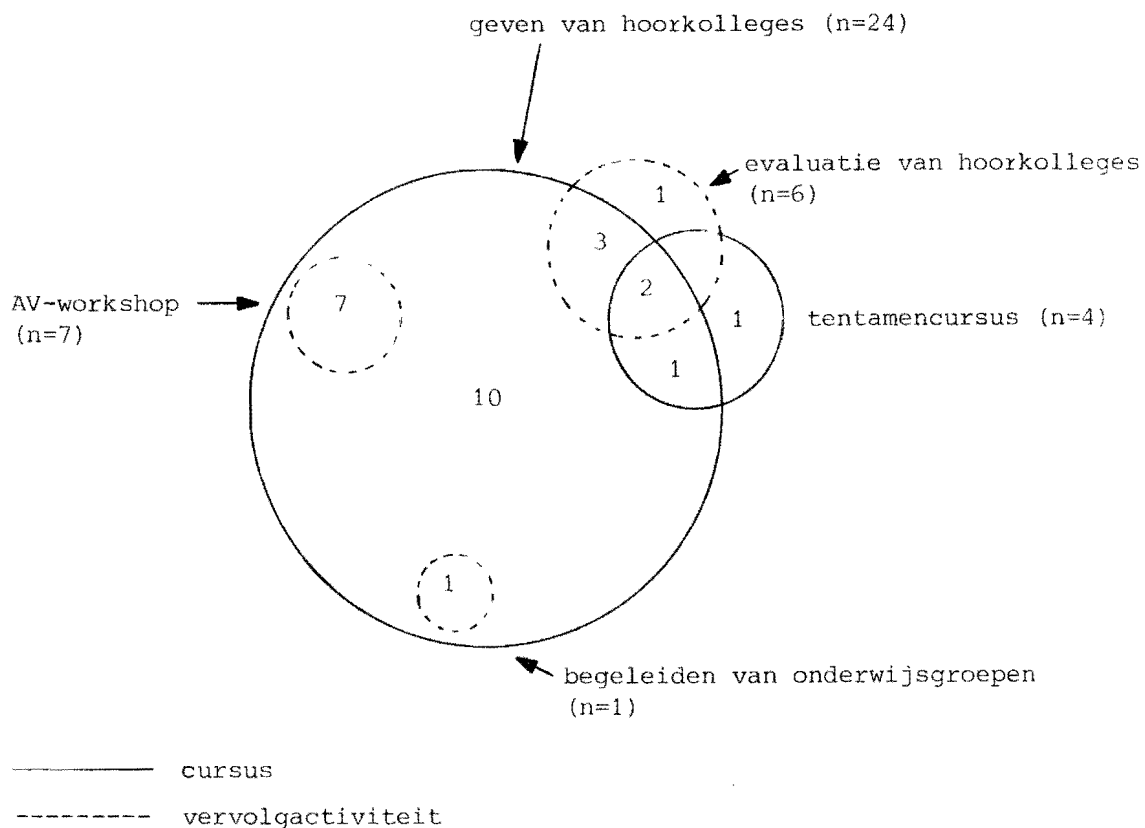

Figuur 1: Het aantal deelnemers aan de vervolgactiviteiten van cursisten van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges'

Van de cursisten van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' hebben er 49 deelgenomen aan de vervolgactiviteiten, waarvan 3 aan beide.

Vierentwintig docenten hebben méér dan één cursus gevolgd. De combinatie Hoorkollegecursus en Tentamencursus kwam het meest voor (18 maal). Eén cursist heeft alle drie cursussen gevolgd.

Figuur 2 toont het aantal kroondocenten dat heeft deelgenomen.

Figuur 2: Het aantal kroondocenten per cursus

Totaal hebben 26 kroondocenten deelgenomen aan de cursussen. Dit betrof in bijna alle gevallen 'Het Geven van Hoorkolleges' (24 maal). Hiervan hebben er 12 ook deelgenomen aan één van de vervolgactiviteiten, 7 maal de Av-workshop en 5 maal de evaluatie van een hoorcollege. Gezien de onderwijstaak van kroondocenten op de TH - het verzorgen van college - is de deelname aan vooral de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' voor de hand liggend.

3.1. *De verhouding tussen het aantal potentiële deelnemers en het reële aantal deelnemers*

Volgens de studiegids 1981/1982 bedraagt het aantal potentiële deelnemers aan de cursussen 'Het Geven van Hoorkolleges' en 'Tentamens': 759. Hierbij zijn alle kroondocenten, inclusief de buitengewone hoogleraren en het wetenschappelijk personeel in vaste dienst gerekend. De medewerkers die via de tweede en derde geldstroom zijn aangetrokken zijn niet meegeteld.

In tabel 3 is de verhouding tussen potentiële en reële aantallen deelnemers weergegeven voor beide cursussen.

Vergelijken we deze tabel met tabel 1 waar de aantallen cursisten per afdeling staan weergegeven, dan blijkt voor de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' dat van de afdeling der Bedrijfskunde ook het percentage cursisten van het totaal aantal medewerkers het hoogst is (38%).

Qua deelnamepercentage volgt dan op de tweede en derde plaats de Onderafdeling der Wijsbegeerte en Maatschappijwetenschappen (31%) en de afdeling der Werktuigbouwkunde (27%).

Van de Onderafdeling der Wiskunde en Informatica heeft maar 7% van het wetenschappelijk personeel aan deze cursus deelgenomen.

Voor de cursus 'Tentamens' zijn de aantallen nog te klein om de verschillende afdelingen met elkaar te vergelijken.

Tabel 3: Aantal reële cursisten in verhouding tot het aantal potentiële cursisten voor de cursussen 'Het Geven van Hoorkolleges' en 'Tentamens'

Afdeling	Potentieel	Reëel aantal deelnemers			
		Geven van Hoorkolleges		Tentamens	
		(20 cursussen)		(4 cursussen)	
		Aantal	%	Aantal	%
W&Mw	48	15	31	1	2
Bdk	72	27	38	6	8
Wsk	94	7	7	-	-
N	108	10	9	2	2
W	84	23	27	3	4
E	159	16	10	4	3
T	80	13	16	4	5
B	114	22	19	3	3
Totaal	759	133	18	23	4

Het percentage cursisten van de totale potentiële groep deelnemers aan de onderwijskundige cursussen is voor de Hoorcollege-groep voor kroondocenten ongeveer gelijk aan het percentage van de totale groep (17% resp. 18%).

Het potentieel aan cursisten voor de cursus 'Het begeleiden van onderwijsgroepen' is aanzienlijk groter dan dat voor de twee eerder beschreven cursussen. Bij het verzorgen van hoorcolleges en afnemen van tentamens zijn vooral de kroondocenten en het wetenschappelijk personeel betrokken. De instructies, practica, begeleiding van projectgroepen, vakoefeningen, enz. worden voor een belangrijk deel ook verzorgd door de technische staf en soms studentassistenten. Deze cursus is pas eenmaal gegeven. Daarom kunnen over de deelname ervan geen vergelijkingen worden gemaakt tussen het potentieel en reëel aantal deelnemers van één cursus.

4. DE EVALUATIE VAN DE CURSUSSEN

4.1. *Direct na afloop*

Alle cursussen zijn direct na afloop in het laatste uur van de cursus door de cursisten geëvalueerd. Bij de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' is aan elke deelnemer gevraagd één, hooguit twee punten te noteren die als het meest positief en het meest negatief zijn ervaren. Verder is gevraagd naar eventuele suggesties voor verbetering van de cursus. Deze werkwijze dwingt de deelnemer aan de cursus een keuze te doen en niet toe te geven aan het gevoel van: 'Het was wel leuk en gezellig, dus alles maar positief noemen'.

Bij de Tentamencursus is de methode van het 'learner-report' gebruikt. De cursisten geven zelf aan wat zij van de cursus geleerd hebben. Dit gebeurt door het individueel invullen van de vraag 'Ik heb van deze cursus geleerd .....'.

Bij de cursussen in het najaar van 1981 is deze vraag nog aangevuld met vragen naar de nuttigste en de minst nuttige activiteit en suggesties voor verbetering.

De evaluatie van de cursus 'Het begeleiden van onderwijsgroepen' had ook het karakter van een 'learner-report'. De cursisten is gevraagd aan te geven wat ze van deze *CURSUS* geleerd hebben en wat ze over *zichzelf* geleerd hebben, welke factoren van de cursus stimulerend waren en welke belemmerend, en suggesties voor verbetering.

4.1.1. *Evaluatie van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges'*

In de twee eerder uitgebrachte evaluatierapporten is het oordeel direct na afloop van de cursus van 113 deelnemers verzameld in de periode tot en met juni 1981. De 15 cursisten van de laatste drie cursussen tussen juni 1981 en juni 1982 brengen geen wijziging in het algemeen beeld dat in deze evaluatie naar voren komt. Het meest positieve deel van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' is het minicollege waarbij de cursisten terugkoppeling ontvangen op hun onderwijsgedrag via het oordeel van hun medecursisten en de cursusleiding en door het bekijken van de ~~gemaakte~~ video-opname.

Een zwak punt van het minicollege was de beperkingen die dit oplegde, enerzijds aan de tijd (10 minuten zou te kort zijn), anderzijds omdat elke cursist maar één keer optrad. Bovendien blijft het minicollege een 'laboratoriumsituatie'.

Andere positieve punten waren *de sfeer* tijdens de cursus, het *zelf doen*, het *samenwerken* in een *heterogene groep*, en de hele opzet en organisatie, vooral de variatie in het programma.

Minder positief kwam de video-opname 'How not to' uit de bus en de aard en diepgang van de gegeven terugkoppeling (inclusief het hiervoor gebruikte formulier) op de minicolleges.

Over de onderwijskundige informatie en de oefeningen waren de meningen verdeeld. Het oordeel is over deze programma-onderdelen wel positiever geworden in de tweede evaluatieronde, mede op grond van de doorgevoerde veranderingen.

De demonstratie van audio-visuele middelen werd door een aantal deelnemers positief gewaardeerd, vooral vanwege het informatieve karakter. Door een aantal anderen minder positief omdat deze demonstratie voor hen te weinig nieuws omvatte en daardoor (?) te lang duurde.

In de loop van 20 cursussen zijn de volgende veranderingen doorgevoerd:

- verbeteringen van het collegeterugkoppelingsformulier
- de demonstratie van audio-visuele middelen is iets ingekort
- de video-opname 'How not to' is vervallen
- de inleiding en onderwijskundige informatie 'Hoe leren studeren' is vervangen door de oefening 'Welke doelen wenst u in uw onderwijs na te streven'

- in plaats van onderwijskundige informatie over 'Onderwijsvaardigheden' wordt sinds januari 1981 het boekje 'Geven van Hoorcolleges' door J.F.M.J. van Hout e.a. uit de reeks 'Onderwijskundige informatie voor het Hoger Onderwijs' (Aula 807) aan de cursisten uitgereikt.
- er is een handleiding met richtlijnen voor het minicollege gemaakt.

4.1.2. *Evaluatie van de cursus 'Tentamens'*

De vraag 'Ik heb van deze cursus geleerd ....', levert een scala van leerervaringen op; 19 cursisten geven samen 57 leerresultaten aan van de cursus. De belangrijkste conclusie uit al deze leerervaringen is, dat het merendeel het doel van de cursus gedeeltelijk bereikt heeft: de samenhang leren inzien tussen leerdoelen, leerstof en het tentamen; het beter leren formuleren van leerdoelen en tentamenvragen en het leren onderscheiden van soorten en niveaus van tentamenvragen.

Na de eerste cursus in voorjaar 1981 zijn aan de hand van de evaluatie de volgende wijzigingen in het programma aangebracht:

- De inleidende bijeenkomst is vervallen; de eerste bijeenkomst wordt begonnen met de oefening 'Tentamens', gevolgd door een inleiding die een kader voor het tentamen moet verschaffen.
- De opdrachten zijn eenduidiger geformuleerd. Voor elke opdracht is een formulier gemaakt, waarop het doel van de opdracht, de beschrijving ervan en waar de nodige informatie te vinden is.

De eerste opdracht 'Beschrijf hoe u tentamineert' is komen te vervallen en hiervoor in de plaats is een opdracht gekomen die de relatie tussen leerdoelen, leerstof, de werkvorm en het tentamen duidelijk moet maken.

- Bij de evaluatie wordt behalve de vraag naar wat de cursisten van deze cursus geleerd hebben, ook de vraag gesteld naar de nuttigste en de minst nuttige activiteit van de cursus en wordt de cursisten gevraagd naar suggesties voor verbetering.

Na de vierde cursus in het voorjaar van 1982 bleek dat de cursus toch nog niet geheel bevredigend verliep. Voor de cursussen in het najaar van 1982 zullen daarom de volgende wijzigingen worden doorgevoerd:

- Elke bijeenkomst begint met een korte inleiding over een onderwijskundig onderwerp met betrekking tot het tentamen.
- Twee opdrachten worden vervangen.

4.1.3. *Evaluatie van de cursus 'Het begeleiden van onderwijsgroepen'*

In de laatste bijeenkomst hebben 7 cursisten hun eendoordeel over de cursus 'Het begeleiden van onderwijsgroepen' gegeven. Hiervoor kregen de cursisten een vragenlijst met 5 open vragen over de taakgerichte en procesgerichte aspecten van deze cursus. De eerste twee vragen gingen over de leerervaring van de cursisten. Het merendeel van de cursisten had van de cursus vooral geleerd hoe je efficiënter met een groep kunt werken door o.a. goede afspraken vooraf te maken. Maar ook werd een aantal keren genoemd dat het werken met een groep niet gemakkelijk is, omdat er veel gebeurt in een groep maar dat het toch heel plezierig kan zijn en de groep zichzelf veel kan leren.

De tweede vraag naar leerervaringen ging over wat cursisten over *zichzelf* geleerd hadden tijdens de cursus. Dit bleek vooral het geconcentreerd bezig blijven met wat er in de groep gebeurde bijvoorbeeld het goed naar anderen luisteren.

De volgende twee vragen over stimulerende en belemmerende factoren van deze cursus leverde de volgende reactie op:

Stimulerend waren:

- contacten met andere groepsleden en de uitwisseling van ideeën, gedachten en ervaringen;
- de open sfeer en enthousiaste groepsleiding.

Belemmerende factoren waren:

- de verschillende behoeften en verwachtingen van groepsleden, wat uitmondde in een negatieve houding van enkele leden van de groep;
- te uitvoerige uitweidingen over de leerstof en af en toe niet concreet genoeg.

Als laatste konden de cursisten suggesties voor verbetering geven. De belangrijkste suggestie die gedaan werd is de groep samen te stellen volgens verwachtingen en achtergrondervaring met betrekking tot groepswork. Andere suggesties waren: meer zelf taken uitvoeren en de syllabus inkorten en/of meer korte samenvattingen geven.

4.2. *Evaluatie van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges', een half jaar na deelname*

Na een half jaar hebben alle cursisten van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' een vragenlijst ontvangen. Het doel van die vragenlijst is om het oordeel over het effect van de cursus op wat langere termijn te achterhalen.

De termijn van een half jaar is gekozen omdat er dan een redelijke kans bestaat dat de cursisten na het volgen van de cursus weer onderwijs hebben verzorgd en daardoor de mogelijkheid hebben gehad ervaringen uit de cursus in hun onderwijs te verwerken.

Tussen juni 1979 en juni 1982 zijn er 138 vragenlijsten verstuurd. Hiervan zijn er 98 terug ontvangen. In tabel 4 staat een overzicht van de reacties.

Tabel 4: Reacties op de vragenlijst na een half jaar per afdeling (aantallen en percentage)

	Afdelingen								overig	Totaal
	W&M	Bdk	Wsk	N	W	E	T	B		
Aantal deelnemers	15	27	7	10	23	16	13	22	5	138
Aantal ontvangen lijsten	10	20	5	8	17	14	10	11	3	98
Antwoordpercentage	67	74	71	80	74	88	77	50	60	71

Het totale antwoordpercentage ligt hoog voor schriftelijke vragenlijsten, namelijk 71%. Er is een uitschieter naar beneden: de afdeling der Bouwkunde met een antwoordpercentage van 50%. Het hoogste antwoordpercentage heeft de afdeling Electrotechniek: 88%. Hierna volgt een overzicht van de antwoorden op de vragen.

4.2.1. *Onderwijservaring van deelnemers en kenmerken van het door hen verzorgde onderwijs*

In tabel 5 en 6 staat weergegeven het aantal jaren onderwijservaring van de cursisten. Hierbij zijn inbegrepen het lesgeven op zowel universiteit of hogeschool, als in HBO of voortgezet onderwijs. De jaren ervaring in

het avondonderwijs zijn niet apart geteld, omdat dit onderwijs vaak naast een andere onderwijstaak overdag wordt verzorgd en zodoende niet apart meetelt in het aantal jaren dat men lesgeeft.

Tabel 5: Totaal aantal jaren onderwijservaring

	Aantal	%
Geen onderwijservaring	6	6
5 jaar of minder	19	19
Tussen 5 en 10 jaar	32	33
Tussen 10 en 20 jaar	32	33
Meer dan 20 jaar	9	9
Totaal	98	100

De cursisten van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' zijn over het algemeen docenten met redelijk veel ervaring in het geven van onderwijs: totaal 75% met meer dan 5 jaar ervaring in het onderwijs.

Tabel 6 geeft het aantal jaren onderwijservaring op de THE weer.

Tabel 6: Aantal jaren onderwijs op de THE

	Aantal	%
Geen onderwijservaring	9	9
5 jaar of minder	27	28
Tussen 5 en 10 jaar	31	32
Tussen 10 en 20 jaar	24	24
20 jaar of meer	7	7
Totaal	98	100

Door 52 cursisten werd elders onderwijservaring opgedaan: 28 keer was dit op een andere universiteit of hogeschool of in het HBO en 6 keer ging het om cursussen in het bedrijfsleven.

In andere typen onderwijs, vooral het VWO, maar ook het basisonderwijs, hadden 11 cursisten ervaring opgedaan. Alleen deze groep heeft in het verleden enige onderwijskundige (of didactische) scholing gehad, maar dan wel gericht op een ander type onderwijs.

Hieruit volgt dat van de 98 cursisten er 87, noch voordat ze onderwijs gingen geven, noch tijdens het uitvoeren van hun onderwijstaak, op systematische wijze kennis hebben gemaakt met onderwijskundige principes.

Kenmerken van het door cursisten verzorgde onderwijs op de TH

Bij het ontwerpen van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' hadden we zelf een bepaald beeld van een hoorcollege: een docent staat voor een groep van minstens 50 studenten 1 of 2 maal 45 minuten les te geven. In de eerder verschenen evaluatierapporten bleek al dat dit beeld niet klopte voor veel deelnemers aan deze cursus. In de 20 cursussen die gegeven zijn blijken de cursisten 43 keer college te geven aan een groep van 50 of meer studenten, terwijl in 94 van de gevallen les gegeven wordt aan een kleinere groep. Hiervan zijn er 60 groepen van 20 studenten of minder. De 98 cursisten, die de vragenlijst van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' hebben ingevuld geven in totaal onderwijs aan 137 verschillende groepen studenten. Tabel 7 geeft een overzicht van de groepsgrootte van het door de cursisten verzorgde onderwijs.

Tabel 7: De door de cursisten in de studie jaren 79/80, 80/81 en 81/82 gegeven colleges qua groepsgrootte

Groepsgrootte van de gegeven colleges	Aantal cursisten en/of colleges	%
20 studenten of minder	60	44
Tussen de 20 en 50 studenten	34	25
Tussen de 50 en 100 studenten	26	19
100 studenten of meer	17	12
Totaal	137	100
Niet van toepassing of niet ingevuld	27	

De onderwijslast per cursist

Van de 98 cursisten, die de vraag naar hun onderwijslast in het studiejaar dat ze de cursus volgden hebben beantwoord gaven er 13 geen onderwijs. De overige 85 verzorgden in totaal 168 verschillende colleges, instructies, practica, werk- en projectgroepen.

Van deze groep gaven 77 docenten samen 125 colleges; 27 docenten gaven 1 college van 2 x 45 minuten gedurende 1 semester over 1 onderwerp; 17 docenten gaven gedurende de helft van een semester of minder één college. 33 Docenten gaven meer dan 1 college per semester; de meesten 2 à 3 verschillende. Van deze groep van 77 docenten die college verzorgden zijn er 28 die ook betrokken zijn bij andere onderwijsvormen, zoals instructies, practica, vakoefeningen en projectonderwijs.

Samengevat:

Van de 98 cursisten van de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' geeft 28% 1 college van 2 x 45 minuten aan één groep studenten gedurende (een deel van) een semester; 33% geeft meer colleges in een semester. Naast het geven van colleges is 29% betrokken bij andere vormen van onderwijs, zoals instructies, practica, werk- en projectgroepen. Tabel 8 en 9 geven respectievelijk de *studiefase* waarvoor het onderwijs werd verzorgd en het *type* van het onderwijs weer.

Tabel 8: Verdeling onderwijs
per studiefase in %

Studiefase	%
P	19
K	49
I	32

Tabel 9: Verdeling onderwijs
naar type in %

Type onderwijs	%
Verplicht	42
Service	9
Keuze	49

De helft van het onderwijs werd verzorgd in de kandidaatsfase van de studie. Het betreft in hoofdzaak verplichte- en keuzevakken.

4.2.2. *Samenvatting van de overige resultaten van de evaluatie na een half jaar*

De belangrijkste vragen van de evaluatie waren:

- het algemeen oordeel over de cursus als geheel
- wat was de nuttigste activiteit en wat de minst nuttige
- heeft u naar aanleiding van de cursus uw colleges veranderd

De antwoorden op deze vragen zullen hieronder kort worden besproken.

Het oordeel over de cursus als geheel

Tabel 10 geeft een overzicht van het oordeel over de cursus na een half jaar.

Tabel 10: Het oordeel van de cursisten over de cursus als geheel na een half jaar

Oordeel	Aantal	Aantal	%
Zeer waardevol		23	23
Waardevol, maar te verbeteren		46	47
Van beperkt waarde		19	19
Voor mij is de waarde niet duidelijk		2	2
Niet ingevuld		8	8
Totaal		98	100

Als we dit oordeel over deze cursus als geheel vergelijken met de cijfers uit de eerder verschenen evaluatierapporten, dan zien we een zich voortzettende tendens van een steeds positiever oordeel over de cursus. In de eerste evaluatieronde van 1979-1981 vonden 5% van de cursisten deze zeer waardevol, en 63% waardevol maar te verbeteren. Een jaar later in 1980-1981 was het deel van de cursisten dat de cursus zeer waardevol vond bijna verdrievoudigd (18%) en de helft (49%) vond de cursus waardevol, maar te verbeteren. Over de hele periode vindt 70% de cursus 'Het Geven van Hoorkolleges' een waardevolle cursus.

De nuttigste en de minst nuttige activiteit

Voor bijna alle cursisten was ook na een half jaar de *nuttigste* activiteit van de cursus het minicollege. Aspecten van het minicollege die bij dit oordeel een rol speelden, waren:

1. het terugzien van jezelf
2. het ontvangen van terugkoppeling van collega's
3. het beoordelen en terugzien van de andere minicolleges
4. de nabespreking van en de discussie over de minicolleges.

Over de *minst nuttige* activiteit kwam geen eensluidend oordeel. De demonstratie van audio-visuele hulpmiddelen was voor 36 cursisten de *minst nuttige* activiteit, voor een deel omdat de verstrekte informatie bekend was, voor een deel omdat deze demonstratie te lang duurde en/of niet genoeg boeide. Door 28 cursisten werd de onderwijskundige informatie, of onderdelen daarvan, als *minst nuttig* aangemerkt; voor 4 cursisten was het één van de oefeningen en ook voor 4 het minicollege.

Veranderingen van het onderwijs naar aanleiding van de cursus

Onder invloed van de cursus heeft 2/3 van de cursisten iets aan hun manier van onderwijs geven veranderd. Dit betrof vooral veranderingen in het structureren van de leerstof, maar ook in de presentatie hebben cursisten veranderingen aangebracht. Voor een deel had dit betrekking op het gebruik van hulpmiddelen zoals het bord en de overhead-projector; voor een aantal anderen gold dat ze zich meer bewust geworden waren van het nut en de noodzaak om oogcontact met de zaal te onderhouden.

5. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN VOOR EEN TH-BELEID MET BETREKKING TOT ONDERWIJSKUNDIGE PROFESSIONALISERING VAN TH-DOCENTEN

Het project onderwijskundige cursussen voor TH-docenten kan een eerste aanzet tot een beleid van onderwijskundige professionalisering van TH-docenten vormen.

Bij de groep Onderwijsresearch is kennis en ervaring aanwezig om docenten te helpen hun onderwijs te verbeteren. Deze wordt overgedragen in onderzoeks- en onderwijsprojecten en via advies en begeleiding. De weg naar de bij de groep Onderwijsresearch aanwezige kennis en ervaring blijkt echter alleen gevonden te worden door een groep van 'ingewijden'.

Het organiseren van onderwijskundige cursussen blijkt een geschikt middel om deze kennisoverdracht te systematiseren, mede ook in aanmerking nemende dat in het buitenland en op andere Nederlandse universiteiten en hogescholen dergelijke initiatieven al enkele jaren met succes worden ontplooid.

Tijdens de looptijd van het project hebben zich in en rond het tertiair onderwijs enkele ontwikkelingen voorgedaan die de noodzaak van een systematische onderwijskundige professionalisering van de universitaire docent nog eens extra hebben onderstreept.

Dit zijn: - de kernnota inzake beleidsvoornemens betreffende het
          universitaire wetenschappelijke personeel (1981, Min. van O&W)
- de ontwikkelingen op het gebied van de lerarenopleiding.

5.1. *De kernnota inzake beleidsvoornemens betreffende het universitaire wetenschappelijke personeel. (Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, 1981).*

Deze ministeriële nota beoogt een nieuwe indeling van het wetenschappelijke personeel op universiteiten en hogescholen waarin gedifferentieerd wordt naar aard en niveau der werkzaamheden en naar toebedeelde verantwoordelijkheden.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen de universitaire docent en de universitaire hoofddocent. De functies worden als volgt omschreven:

De universitaire docent:

"Hierbij is te denken aan een breed scala van functietypen, niet alleen in de zin van functiedifferentiatie (onderwijsfunctie, onderzoekfunctie, onderwijs- en onderzoekfunctie) maar ook in de zin van brede, in de loop van de tijd wisselende variatieruimte binnen een bepaald functietype.

Het gemeenschappelijke kenmerk is dat de betrokkenen zijn belast met de vervulling van een substantieel deel van de kerntaken - wetenschappelijk onderwijs en/of onderzoek - van de vakgroep waarbij zij werkzaam zijn en dat zij in staat zijn hieraan met een grote mate van zelfstandigheid uitvoering te geven. Met deze taak is wezenlijk verbonden een voortdurende actieve exploratie van het toegewezen taakgebied en de daaraan belendende gebieden. Zij omvat het voortdurend nauwgezet volgen door betrokkene van de ontwikkelingen die op die gebieden plaatsvinden, mede door een geregelde wetenschappelijke communicatie met anderen die op het vakgebied creatief wetenschappelijk onderzoek bedrijven, alsmede het selectief integreren van de aldus telkens aangevulde en vernieuwde kennis en inzichten in de onderwijs- en/of onderzoektaken van betrokkene op een door deskundigen beoordeelbare wijze (wetenschappelijke publicaties, op kennisintegratie/-compilatie gerichte dictaten, rapporten, artikelen, boeken, e.d.)".

De universitaire hoofddocent:

"Ook hier gaan de gedachten uit naar een differentiatie van functies. Het gemeenschappelijk kenmerk daarvan is dat in hoofdzaak sprake is van participatie op het daartoe vereiste - dat van een hoogleraar benaderend - niveau in de feitelijke taken en verantwoordelijkheden van een hoogleraar, in overeenstemming waarmee betrokkene zijn/haar werkzaamheden heeft in te richten.

Als mogelijke hoofdtypen staan de volgende voor ogen:

1. Volledige participatie - onderwijs en onderzoek c.a. - op een essentieel, meer aspecten omvattend deelterrein van de leerstoel;
2. Gedeeltelijke participatie op het gehele vakgebied van de leerstoel
  - hetzij op het gebied van het onderzoek en het management daarvan (organisatie, coördinatie, leiding van onderzoek, begeleiding van wetenschappelijke assistenten, co-promotorschap);
  - hetzij op het gebied van het onderwijs en het management daarvan (organisatie, coördinatie, onderwijskundig-didactische begeleiding van het onderwijs als leerproces).

In elk van deze functies zal de universitaire hoofddocent in staat moeten zijn de hoogleraar zonodig ook op andere gebieden te vervangen, naar gelang in diens taak - afhankelijk van tijd, behoefte en omstandigheden - de accenten tijdelijk verschuiven".

De functie-eisen

"Gezien de grote mate van vrijheid en zelfstandigheid in de functievervulling, dient een vaste aanstelling niet te worden verleend zolang niet aan de eisen van o.m. vakinhoudelijke, wetenschappelijke en onderwijskundig-didactische bekwaamheid en geschiktheid, die voor de desbetreffende functie moeten worden gesteld, is voldaan.

Ook bij het verdere loopbaanbeleid en de loopbaanbegeleiding dient bewaking van deze kwaliteitseisen een der leidende principes te zijn".

"Als algemene kwalificatievoorwaarden voor toelating tot de wetenschappelijke staf gelden:

- vakinhoudelijke kennis van het vereiste universitaire niveau;
- gepromoveerd zijn of kunnen bogen op gelijkwaardige wetenschappelijke publicaties of op postdoctorale wetenschappelijke ervaring en bij de behoefte van de vakgroep passende beroepservaring;
- c.q. voor de functie vereiste onderwijskundig-didactische kennis en ervaring".

De beoordeling

"Voor alle personeelscategorieën zal een vorm van personeelsbeoordeling gelden. Deze kan variëren naar gelang de verschillende personeelscategorieën".

"Naar vermogen zal worden gestimuleerd en zullen er voorwaarden voor worden geschapen dat het personeelsbeleid actief is gericht op de bewaking en bevordering van de kwaliteit van het universitair w.p. Daarbij zal de bevordering van de mobiliteit, ook van het vastaangestelde w.p., bijzondere aandacht hebben".

"...Wij denken hierbij o.a. aan de uitbouw en versterking van selectie-, beoordelings- en bevorderingsprocedures, aan intensivering van vormingsactiviteiten voor zittend w.p., aan de begeleiding van grotere groepen doorstromers...".

Uit het bovenstaande mag duidelijk blijken dat de onderwijstaak als een eigenstandige taak wordt gezien, waarvoor kwalificering, selectie, beoordeling en professionalisering noodzakelijk is. Niet wordt in de kernnota duidelijk gemaakt welke maatregelen en welke voorzieningen moeten leiden tot een concretisering van dit beleid. Er kan echter geen misverstand bestaan omtrent de bedoeling van de nota en de implicering daarvan nl. dat het voorgestane beleid scholing van de universitaire docent veronderstelt t.a.v. de onderwijstaak.

5.2. *De ontwikkelingen op het gebied van de opleiding van leraren in Nederland*

De scholing van onderwijzend personeel kan plaatsvinden op drie momenten:

- een beroepsvoorbereidende of initiële opleiding
- beroepsbegeleidende fase
- nascholing.

De meeste onderwijsniveaus kennen een initiële opleiding, er kan zelfs gesteld worden: hoe jonger de leerlingen, hoe langer de onderwijskundige en didactische opleiding van het onderwijzend personeel.

Universiteiten en hogescholen kennen voor hun onderwijzend personeel geen bevoegdheidseisen op dit terrein. Dit zal in de toekomst echter moeten veranderen. Als de kaderwet Hoger Onderwijs van kracht wordt zal het HBO tot het tertiair onderwijs gerekend gaan worden.

Voor het HBO gelden op dit moment dezelfde bevoegdheidseisen als voor het voortgezet onderwijs nl. een eerstegraads bevoegdheid, verzorgd door de universitaire lerarenopleiding; het HBO wordt immers geregeld in de wet op het voortgezet onderwijs.

Een initiële opleiding voor docenten in het wetenschappelijk onderwijs zal dan ook in de nabije toekomst ontwikkeld moeten gaan worden.

De onderwijskundige cursussen die in het in dit rapport beschreven project ontwikkeld zijn, kunnen worden opgevat als nascholing en voor een deel als beroepsbegeleiding voor zover het pas beginnende docenten betreft.

5.3. *Aanzet tot een TH-beleid ten aanzien van Onderwijskundige Professionalisering*

De opleiding van docenten voor het universitaire onderwijs is tot nu toe een witte plek geweest, binnen het bevoegdheidstelsel van onderwijzend personeel. De RWO-centra vullen deze plek al enkele jaren op met door hen ontwikkelde onderwijskundige cursussen en hiervoor apart aangestelde medewerkers.

De THE heeft hiervoor van november 1978 tot september 1982 ook een tijdelijke medewerker in dienst gehad via de Centrale Beleidsruimte.

Een van de handicaps in deze opzet is de vrijblijvendheid ervan: de in onderwijs geïnteresseerde docenten volgen de cursussen, maar dit zijn tevens de docenten die door hun interesse al veel weten en kunnen. Het zijn niet de docenten die je zou willen bereiken.

Gezien de hiervoor beschreven ontwikkelingen betreffende het universitaire personeel en de ontwikkelingen binnen de lerarenopleiding kan deze vrijblijvendheid binnen afzienbare tijd tot het verleden gaan behoren.

De ontwikkeling van onderwijskundige cursussen voor TH-docenten is in bovengenoemde periode van experimenteel karakter geweest. Op grond van de evaluatie van de cursussen kan gesteld worden dat het experiment geslaagd is (zie rapport nr. 26 en interne memo 40-81). De voortzetting van de cursussen is echter onzeker geworden; de aangetrokken medewerkster vertrekt per 1 september 1982 en er komt niemand voor in de plaats. De praktijk zal moeten uitwijzen of de vaste staf van de Groep Onderwijs-research deze nieuw ontwikkelde taak geheel of gedeeltelijk kan inpassen in het huidige takenpakket.

Bijlage

Voorstel voor het beschikbaar stellen van een formatieplaats ten behoeve van de onderwijskundige professionalisering van docenten van de TH.

Bijgaand voorstel is in mei 1982 verzonden aan het bestuur van de Onderafdeling der Wijsbegeerte en Maatschappijwetenschappen. Deze heeft het voorstel met een positief advies doorgeleid naar het College van Bestuur.

VOORSTEL VOOR HET BESCHIKBAAR STELLEN VAN EEN FORMATIEPLAATS TEN BEHOEVE
VAN DE ONDERWIJSKUNDIGE PROFESSIONALISERING VAN DOCENTEN VAN DE TH

Inleiding

De Groep Onderwijsresearch heeft uit de Centrale Beleidsruimte ondersteuning ontvangen voor de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van onderwijskundige cursussen voor TH-docenten.

Deze ondersteuning wordt per 1 december 1982 beëindigd.

Dit project betreft een nieuwe activiteit voor de Groep Onderwijsresearch als uitbreiding van en aanvulling op het onderzoek- en ontwikkelingswerk. Het doel van het project 'Onderwijskundige cursussen voor TH-docenten' is vooral de systematische overdracht van de bij de Groep Onderwijsresearch aanwezige onderwijskundige kennis aan docenten van de TH.

De cursussen in deze experimentele opzet blijken een succes te zijn (zie rapport nr. 26). De deelnemers aan de cursussen vinden het een nuttige en noodzakelijke activiteit.

De voortzetting en verdere ontwikkeling van deze activiteiten kan echter alleen gewaarborgd worden als daarvoor een extra formatieplaats ter beschikking gesteld wordt. De medewerkers van Onderwijsresearch hebben als hoofdtaak het doen van onderzoek en het uitvoeren van ontwikkelingswerk. Voor het ontwikkelen en geven van de onderwijskundige cursussen is via de Centrale Beleidsruimte iemand aangetrokken met specifieke deskundigheid op dit gebied.

Onderwijskundige professionalisering in het buitenland

In de angelsaksische literatuur wordt onderwijskundige professionalisering aangeduid met "Staff Development". Activiteiten op dit terrein kunnen het best omschreven worden als: alle systematische activiteiten die tot doel hebben de bekwaamheden van docenten en bestuurders te helpen ontwikkelen, waardoor zij persoonlijk en professioneel beter functioneren (Rhodes en Hounsell, 1980).

In de V.S. wordt de term "Faculty Development" over het algemeen gebruikt om soortgelijke activiteiten aan te duiden.

Het bekendste en oudste centrum voor Staff Development in Engeland is de UTMU (University Teaching Methods Unit) van de universiteit van London (sinds het midden van de jaren 60). Dit instituut heeft vele waardevolle publicaties op zijn naam staan¹. De belangrijkste activiteit is het verzorgen van cursussen voor het wetenschappelijk personeel van deze universiteit. Sinds 1972 bestaat het Coordinating Committee for the training of University Teachers (CCTUT). Het comité bevordert en assisteert bij de ontwikkeling van cursussen op de universiteiten.

In Duitsland bestaat de Arbeitsgemeinschaft für Hochschuldidaktik die sinds 1968 een groot aantal uitgaven heeft verzorgd in haar reeks "Blickpunkt Hochschuldidaktik". De laatste 10 jaar wordt er op duitse universiteiten aandacht besteed aan onderwijskundige professionalisering. Sinds 1977 coördineert het "Modellversuch Hochschulpädagogische Ausbildung" de activiteiten van 5 universiteiten op dit terrein.

¹ Bijv.: Improving teaching in higher education (1976)
Evaluating teaching in higher education (1975)
Varieties of group discussion in University Teaching (1972)

In Denemarken is het instituut voor de Studie van Hoger Onderwijs in 1967 opgericht aan de Universiteit van Kopenhagen om docenten begeleiding en onderwijskundige assistentie te verlenen bij de uitvoering van hun onderwijstaak.

In Zweden bestaat sinds 1976 de Zweedse Nationale Raad van universiteiten en hogescholen. Een onderdeel hiervan: de "Staff Development Unit", is verantwoordelijk voor activiteiten op het terrein van de onderwijskundige professionalisering.

Verenigde Staten

De 10 grote universiteiten in de V.S. hebben ieder een centrum dat zich bezig houdt met 'Faculty Development'.

'In the selection and promotion of faculty members, the Big Ten universities emphasize scholarship and teaching ability. Faculty members spend years preparing for their role as scholars; few faculty members, however, have had special preparation for their roles as teachers. It is not surprising, then, that a large number of faculty members at these institutions seek help with matters of instruction. Seminars and workshops for faculty members are common events within all the Big Ten institutions.'

(Russel W. Burris, 1979)

Nederland

Alle universiteiten en hogescholen in Nederland hebben een Onderwijs-research centrum. De groep Onderwijsresearch op de THE, opgericht op 1 okt. 1963, was de eerste op dit terrein in Nederland.

Alle centra hebben een of meer vaste medewerkers in dienst die zich speciaal met onderwijskundige professionalisering bezig houden.

De THE heeft hiervoor een tijdelijk aangestelde medewerkster, tot 1 dec. 1982, gefinancierd uit de Centrale Beleidsruimte.

In tabel 1 is een overzicht gegeven van de 12 instellingen voor wetenschappelijk onderwijs met hun vaste formatie voor onderzoek van het onderwijs en het deel dat daarvan gereserveerd is voor onderwijskundige professionalisering.

Door deze medewerkers worden in totaal 88 cursussen gegeven.

Voor een overzicht hiervan: zie bijlage 1.

Meer dan de helft van deze cursussen heeft betrekking op:

- geven van onderwijs in hoorkolleges (13)
- geven van onderwijs in werkgroepen (12)
- beoordelen in het onderwijs, toetsen (12)
- algemene onderwijskundige oriëntatie (11)

Tabel 11: de RWO-centra in Nederland en hun activiteiten op het gebied van Onderwijskundige professionalisering (o.p.)

	Grootte v.d. instelling (= aantal docenten)	Formatie w.p. RWO-centrum	waarvan ge-reserveerd voor o.p.
1. Universiteit van Amsterdam	2000	13,8	2
2. Vrije Universiteit A'dam	1500	6,7	1,6
3. T.H., Delft	1000	5	1
4. Rijksuniversiteit Groningen	2300	6,5	1
5. Medische Faculteit van de Rijksuniversiteit Leiden	500	4,5	0,6
6. Katholieke Universiteit Nijmegen	2200	11	2
7. Erasmus Universiteit Rotterdam	1200	8	2
8. Katholieke Hogeschool Tilburg	300	5	1,1
9. T.H., Twente	520	6	1,5
10. Rijksuniversiteit Utrecht	2300	11,4	3,4
11. Landbouw Hogeschool Wageningen	600	4	1,5
12. T.H., Eindhoven	720	4,5	-
Totaal	15.140	86,4	13,7

Onderwijskundige professionalisering op de THE

De onderwijskundige professionalisering op de THE, verzorgd in de vorm van cursussen en persoonlijke adviezen aan docenten, wordt als nieuwe activiteit van de groep Onderwijsresearch sinds nov. 1978 verzorgd door 1 fulltime medewerker in tijdelijke dienst, ondersteund door de medewerkers in vaste dienst van OR.

Voor een voortzetting van deze activiteit op een vaste basis, na afloop van de experimentele periode per 1 dec. 1982 pleiten de volgende argumenten:

- De groei van wetenschappelijk personeel is voor het komende decennium in ieder geval tot staan gekomen. Dit betekent voor het onderwijs, dat de THE verzorgt dat met dezelfde middelen een hogere opbrengst verkregen moet worden; dus een efficiënter en effectiever gebruik van de bestaande mogelijkheden. Onderwijskundige professionalisering kan een bijdrage leveren aan de verhoging van het rendement van het TH-onderwijs.
- Er zullen meer medewerkers in tijdelijke dienst worden aangesteld, die na een aantal jaren weer moeten vertrekken. Deze medewerkers zullen in korte tijd zoveel mogelijk resultaten moeten boeken. Op het gebied van hun onderwijstaak kan dit efficiënter en effectiever als zij op dit terrein gerichte cursussen ontvangen bij de aanvang van hun loopbaan op de THE.
Onderwijs leren geven door het maar te gaan doen en met vallen en opstaan erachter te komen hoe dit beter kan is niet efficiënt en gaat ten koste van het studierendement van de studenten.
Bovendien zullen er steeds nieuwe generaties tijdelijke medewerkers op deze TH aangesteld worden, die allen recht hebben op een evenwichtige ontwikkeling van hun loopbaan op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs.
- De cursus- en studieduur wordt m.i.v. het cursusjaar 82-83 verkort. In deze kortere opleiding wil de TH toch kwalitatief zo goed mogelijke ingenieurs opleiden. Een van de middelen hiertoe is de zo efficiënt mogelijke inrichting van onderwijs. Docenten van deze TH kunnen in deze periode van herinrichten van hun onderwijs zinvol gebruik maken van onderwijskundige ondersteuning.
- Er bestaat geen opleiding voor het geven van wetenschappelijk onderwijs. Docenten in het primair en secundair onderwijs krijgen hiervoor een uitgebreide onderwijskundige opleiding. In het W.O. vindt deze opleiding slechts op vrijwillige basis plaats door de medewerkers van de RWO-centra, die speciaal met deze taak zijn belast.
Ook deze TH is gediend met zo'n in-service-opleidingsmogelijkheid, om haar docenten zo goed mogelijk op hun taak voor te bereiden.
- Docenten, die al langere tijd onderwijs geven op de TH, zullen door nieuwe ontwikkelingen op het gebied van het tertiair onderwijs af en toe her- of bijscholing nodig hebben om hun onderwijstaak, aangepast aan de tijd en de omstandigheden, zo goed mogelijk te blijven uitvoeren. Het is het goedkoopst als deze mogelijkheid binnen de TH zelf aanwezig is, en toegespitst is op het technisch-wetenschappelijk onderwijs.
- Het College van Bestuur stelt in haar nota: "Quo Vadis; knelpunten voor lange termijn ontwikkeling" van 4 april 1982, op p. 4, bij de aandachtspunten die betrekking hebben op de kwaliteit van het onderwijs:
"Onderwijsgevenden dienen zich open te stellen voor maatregelen die erop gericht zijn zich nader te bekwamen in het doceren."
Een zo'n maatregel is het blijvend beschikbaar stellen van de mogelijkheid zich verder te bekwamen als docent.
Het "zich open stellen" zou gestimuleerd kunnen worden als onderwijskundige cursussen door het C.v.B. voor alle TH-docenten blijvend ter beschikking worden gesteld.

Voorstel

Om onderwijskundige professionalisering voor de THE te kunnen blijven verzorgen is het noodzakelijk dat er beschikbaar wordt gesteld:

Een vaste formatieplaats, t.b.v. de onderwijskundige professionalisering van alle docenten op de THE en dat deze plaats wordt gedetacheerd bij de groep Onderwijsresearch.

Taakomschrijving

1. Ontwikkelen van onderwijskundige cursussen
2. (doen) Uitvoeren van deze cursussen
3. Evalueren van de effecten van de gegeven cursussen
4. Acquisitie van cursisten voor bestaande cursussen en opsporen van behoeftes voor nieuwe cursussen
5. Coördinatie van de (gast-)docenten voor de onderwijskundige cursussen
6. Contacten onderhouden met andere organisatoren van cursussen op de TH (studiebegeleiding en -advisering) en vergelijkbare cursussen elders
7. Contacten onderhouden met het A.V.C., als intermediair, teneinde docenten te kunnen attenderen op nieuwe ontwikkelingen op A.V. gebied.
8. Onderwijskundige advisering van docenten, als vervolg op de cursussen.

Prof.dr. D.W. Vaags